

EVROPSKÁ UNIE ZAVÁDÍ NOVÁ PRAVIDLA ODPOVĚDNOSTI ZA AI

V průzkumu z roku 2020 se nejasná úprava odpovědnosti umístila mezi třemi hlavními překážkami využívání umělé inteligence ("AI") evropskými společnostmi.¹ Ve snaze zvrátit tento trend nyní EU usiluje o stanovení jasných pravidel, která usnadní proces určování odpovědnosti v souvislosti s vývojem a zaváděním produktů umělé inteligence.

Současná pravidla odpovědnosti obsažená v národních legislativách, zejména ta, která jsou založena na subjektivním vztahu zavinění, nejsou vhodná pro řešení nároků na náhradu škody způsobené produkty a službami vytvořenými AI. Podle těchto pravidel musí poškozené osoby prokázat protiprávní jednání nebo opomenutí osoby, která škodu způsobila. To platí i pro český právní rámec v souvislosti s ustanoveními § 2909 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle nichž by se odpovědnost za škody způsobené AI v současnosti posuzovala. Specifické vlastnosti AI, jako jsou její složitost, autonomní chování a neprůhlednost, často označovaná jako tzv. efekt "černé skříňky" (což znamená nedostatečná možnost jejího pochopení nebo netransparentnost jejích vnitřních procesů a rozhodování)², mohou poškozeným ztížit nebo velmi prodražit určení odpovědné osoby a prokázání splnění požadavků pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody. Zejména při vymáhání odškodnění mohou poškození narazit na velmi vysoké počáteční náklady, právní nejistotu a výrazně delší soudní řízení ve srovnání s případy, které se používání AI netýkají.

JEDNODUŠŠÍ PROCES PŘI VYMÁHÁNÍ NÁHRADY ZA ŠKODY ZPŮSOBENÉ AI?

EU si stanovila jako cíl regulaci umělé inteligence a úpravu odpovědnosti za škody způsobené umělou inteligencí. Stěžejním předpisem tohoto regulačního rámce je Nařízení (EU) 2024/1689, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (dále jen "AI Akt"), které přináší komplexní soubor pravidel pro vývoj a používání systémů AI v EU. Toto nařízení zejména stanoví pravidla, jimiž se poskytovatelé AI systémů a subjekty zavádějící systémy AI (anglicky *deployers*, dále jen zavádějící subjekty) musejí řídit, aby byla dodržena zásada řádné péče. Nedodržení této zásady se stává klíčovým prvkem v rámci určování odpovědnosti za škody způsobené AI. AI Akt vstoupil v platnost dne 1. srpna 2024. Zatímco řada jeho ustanovení se začne uplatňovat až od 2. srpna 2026, některé povinnosti jsou závazné již od 2. února 2025. Je proto důležité, aby zavádějící subjekty vzaly AI Akt a jeho požadavky bez zbytečného prodlení na vědomí, což už je nyní patrné z chování některých významných hráčů na trhu.

Klíčové body

- Většina stávajících režimů odpovědnosti založených na složce zavinění má potíže se vypořádat s nároky souvisejícími s AI. Hlavní důvodem je složitost a neprůhlednost systémů AI. To vede jak k vysokým nákladům, tak k právní nejistotě pro poškozené.
- Povinnost zpřístupnění informací a domněnky obsažené v Revidované směrnici o odpovědnosti za vadné výrobky a ve Směrnici o odpovědnosti za AI staví poskytovatele AI a zavádějící subjekty v soudních sporech do méně výhodné pozice. Uplatňování nároků na náhradu škody způsobené AI by v důsledku toho mělo být snazší.
- Společnosti by měly provést posouzení rizik za účelem určení oblastí potenciální odpovědnosti vyplývající z poskytování produktů založených na AI.

¹ Ipsos Belgie. Průzkum evropských podniků o využívání technologií založených na AI. Ipsos 2020. Závěrečná zpráva. Dostupná online na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f089bbae-f0b0-11ea-991b-01aa75ed71a1>, s. 58.

² Evropská komise. Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci). Dostupný online na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0496>, s. 1.

Právní rámec dále rozvíjí směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/2853 o odpovědnosti za vadné výrobky přijatá dne 23. října 2024 (dále jen "**Revidovaná směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky**") a návrh směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci, který Evropská komise představila v září 2022 (dále jen "**Směrnice o odpovědnosti za AI**"). Obě jsou navrženy tak, aby fungovaly ve spojení s AI Aktem, přičemž záměrem je zajistit, aby vývoj a používání systémů umělé inteligence bylo v souladu s bezpečnostními a etickými normami a aby bylo možné uplatnit odpovědnost za škody způsobené chybnými výstupy umělé inteligence ve vztahu k poskytovatelům systémů AI, jakož i ve vztahu k zavádějícím subjektům, tj. fyzickým nebo právnickým osobám odpovědným za implementaci a správu systémů AI.

REVIDOVANÁ SMĚRNICE O ODPOVĚDNOSTI ZA VADNÉ VÝROBKY

Revidovaná směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky má za cíl modernizovat pravidla odpovědnosti za vadné výrobky tak, aby zohledňovaly složitost systémů AI a digitálních technologií. Definice "výrobku" je rozšířena tak, aby zahrnovala i software, včetně systémů AI, a rozsah odpovědnosti je rozšířen tak, aby zahrnoval výrobce a dodavatele systémů AI. Směrnice obsahuje ustanovení upravující vymáhání majetkových škod, včetně ztráty dat, a aktualizovaná kritéria posuzování vadnosti výrobku, zohledňující samoučící se schopnosti AI a zranitelnost v oblasti kybernetické bezpečnosti. Revidovaná směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky je sladěna se Směrnicí o odpovědnosti za AI, přičemž členské státy mají 24 měsíců na to, aby ji implementovaly v národních legislativách. To vyžaduje, aby se společnosti připravily na splnění požadavků obou norem. Mezi klíčové změny patří:

- (i) Rozšířená definice "výrobku": Výrobkem je nyní i software, včetně systémů AI, což znamená posun v uznávání digitálních a nehmotných aktiv jako produktů podle zákona. Tato změna zohledňuje významnou roli, jakou software a systémy AI hrají v současném obchodním světě, a jejich potenciál způsobit újmu. Výjimkou je bezplatný software a open-source software vyvíjený nebo dodávaný mimo rámec podnikatelské činnosti. Tato výjimka má chránit vývojáře, kteří přispívají k vývoji, aniž by usilovali o zisk, a zajistit, aby se odpovědnost zaměřila na komerční subjekty, které mají z poskytování software finanční prospěch.
- (ii) Definice "vady": Tento koncept nyní zohledňuje samoučící se schopnost AI a její schopnost získávat nové funkce, jakož i zranitelnost v oblasti kybernetické bezpečnosti, což odráží chápání systémů AI jako systémů, které mohou po svém zavedení dodatečně změnit své chování, a tak případně přinést nová rizika. V úvodních ustanoveních Revidované směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky se výslovně uvádí, že spotřebitelé mohou očekávat, že systémy AI budou navrženy tak, aby zabránily nebezpečnému chování výrobku. Výrobci, kteří vyrobí výrobek, u něhož následně dojde k nepředvídanému chování, ponесou tudíž odpovědnost za škody způsobené takovým chováním.
- (iii) Rozšíření odpovědnosti: Okruh odpovědných osob je rozšířen tak, aby zahrnoval nejen původní výrobce, ale také subjekty, které výrobek podstatně upravují, a výrobce vadných součástí integrovaných do výrobku. To znamená, že odpovědnost může nést jakýkoli subjekt zapojený do zavádění systémů AI, což zahrnuje i provádění změn systému či integrování dalších prvků, pokud tyto činnosti přispějí k vadě výrobku. Rozšířením okruhu potenciálních žalovaných o zavádějící subjekty si směrnice klade za cíl zajistit, aby všechny subjekty odpovědné za konečnou konfiguraci a provoz systémů AI byly motivovány k dodržování přísných standardů kontroly kvality a bezpečnosti. Záměrem tohoto přístupu je chránit spotřebitele zajištěním komplexní odpovědnosti v průběhu celého životního cyklu výrobku.

SMĚRNICE O ODPOVĚDNOSTI ZA AI

Směrnice o odpovědnosti za AI usiluje o harmonizaci pravidel týkajících se mimosmluvní odpovědnosti za škody způsobené AI a zavádí dva významné právní nástroje, které mají usnadnit určení osob odpovědných za škodu způsobenou AI:

- (i) Povinnost zpřístupnění informací: Osoby, které tvrdí, že jim v důsledku chybného výstupu AI vznikla škoda, jsou oprávněny požadovat po poskytovateli AI zpřístupnění informací za účelem identifikace případných nároků a odpovědných stran, přičemž poskytovatelé AI jsou při splnění podmínek povinni této žádosti vyhovět.
- (ii) Vyvratitelná domněnka příčinné souvislosti: Pokud poskytovatel AI nedodrží povinnost řádné péče a v důsledku výstupu AI vznikne škoda, uplatní se domněnka, že škoda vznikla v důsledku porušení povinnosti řádné péče. Tato domněnka má osobám uplatňujícím nárok na náhradu škody pomoci překonat technické složitosti při prokazování příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti řádné péče ze strany poskytovatele AI nebo zavádějícího subjektu a konkrétním vadným výstupem AI, který vedl ke vzniku škody.

Směrnice o odpovědnosti za AI je v současné době v prvním čtení v Evropském parlamentu, přičemž je navrhována dvouletá lhůta pro její implementaci v národních legislativách. V Evropském parlamentu se však v současné době projednávají další změny, včetně návrhů na zahrnutí objektivní odpovědnosti za určité systémy AI nebo rozšíření rozsahu směrnice tak, aby pokrývala odpovědnost za všechny softwarové chyby, tj. nejen za škody související s AI, a rovněž návrhu na přeměnu směrnice na nařízení, které by pak mělo přímé účinky a nevyžadovalo transpozici do vnitrostátního práva.

ZÁVĚR

Schopnost systémů AI se samy učit a dále vyvíjet vede k nutnosti širšího pojetí odpovědnosti a zavinění a k nutnosti zjednodušení procesu vymáhání nároků na náhradu škod způsobených AI. Cílem snahy Evropské komise o vyvážení vah ve prospěch poškozených prostřednictvím zavedení vyvratitelných domněnek a povinnosti zpřístupnit informace je zamezit znevýhodňování koncových uživatelů v důsledku netransparentnosti technologií AI. Společnosti, které poskytují produkty AI nebo se na nich podílejí, se musejí přizpůsobit novému režimu odpovědnosti a být připraveny vysvětlit a obhájit technickou složitost svých produktů AI, jakož i identifikovat potenciální odpovědnost podle Revidované směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky a Směrnice o odpovědnosti za AI. Za účelem zmírnění rizik musí rovněž zavést systémy zajišťující dodržování příslušných předpisů.

Poskytovatelé systémů AI a zavádějící subjekty by měli vzít v úvahu, že vytvoření robustního rámce pro dodržování předpisů v oblasti AI je nezbytné z hlediska zmírnění rizika značných sankcí za nesplnění požadavků stanovených AI Aktem. Vývoj v oblasti regulace AI budeme i nadále monitorovat a rádi Vám pomůžeme se orientovat v tomto neustále se vyvíjejícím právním prostředí v oblasti AI. V případě zájmu o poradenství se na nás neváhejte obrátit.

CONTACTS

David Koláček

Partner

T +420 222 555 262

E david.kolacek@cliffordchanceprague.com

Veronika Kinclová

Seniorní advokátka

T +420 222 555 242

E jan.dobry@cliffordchanceprague.com

Petr Ryšina

Advokátní koncipient

T +420 222 555 115

E petr.rysina@cliffordchanceprague.com

Tereza Juráková

BD Managerka

T +420 222 555 582

E tereza.jurakova@cliffordchanceprague.com

This publication does not necessarily deal with every important topic or cover every aspect of the topics with which it deals. It is not designed to provide legal or other advice.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Jungmannova Plaza,
Jungmannova 24, 110 00 Prague 1, Czech
Republic

© Clifford Chance 2025

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona • Beijing •
Brussels • Bucharest • Casablanca • Dubai •
Düsseldorf • Frankfurt • Hong Kong • Istanbul •
London • Luxembourg • Madrid • Milan •
Munich • Newcastle • New York • Paris • Perth
• Prague • Rome • São Paulo • Seoul •
Shanghai • Singapore • Sydney • Tokyo •
Warsaw • Washington, D.C.

Clifford Chance has a co-operation agreement
with Abuhimed Alsheikh Alhagbani Law Firm
in Riyadh.

Clifford Chance has a best friends relationship
with Redcliffe Partners in Ukraine.